

Iva Peter-Dragan

/meli ni jenu sasa, i tengenezeni tanga!/

Mi znamo točno kako treba, mi možemo točno kako treba i mi ćemo točno kako treba... Tako smo razmišljali prije trinaest godina, gledano danas, negdje na polovici naših života, kada smo odlučili izreći svijetu sve što nas zaokuplja... Mi ćemo se okupiti, smisliti, napisati, izraditi, odigrati, odsvirati... Mi ćemo sve to... A mi smo bili Vedran Jukić i moja malenkost, Iva, tada Čosić-Dragan. Potkraj srednjoskolskog obrazovanja sudjelovali smo u nekoliko performansa Schmertz teatra i Daklelososa i uživali u njima. A onda nam se odjednom u glavama stvorila potreba da na svoj način izbacimo ono što je unutra.

Prva (genijalna) ideja bila je da оформimo grupu koja će iskreno progovoriti o životu, koja će na gledatelja pokušati prenijeti pozitivnu energiju što smo je punim plućima živjeli. Činilo nam se da kazalište koje smo tada pratili dosta crno progovara o životu, a mi smo izgurali od želje da pokažemo ono pozitivno, dakle *totalno drukčije od drugih*. Druga

(genijalna) ideja bila je da u kazalištu progovorimo iz nas ne samo u sadržajnom smislu nego i u smislu izvedbene tehnike. Primjera radi: ako je Vedran, osim što je gimnazijalac, u slobodno vrijeme i bubnjar, on će kroz taj medij progovoriti u našoj predstavi. Mislimo smo da je kazalište idealan medij za spajanje različitih umjetnosti. Treća (genijalna) ideja bila je tehničke prirode: u našoj grupi sudjelovat će samo mali broj ljudi, a kriterij izbora neće biti nijihovo kazališno iskustvo, nego volja za ozbiljnog radom i spremnost da svoje slobodno vrijeme rado žrtvuju za probe. Tako smo odlučili u grupu pozvati Juricu Jagaru, kreativnoga mladog pankera, koji je bio vješ s rukama i znao je izraditi puno toga, te Sonju Pregrad, plesačicu suvremenog plesa. Svi smo bili ista generacija i istomišljenici, tako da je rad krenuo vrlo glatko.

Prva predstava našeg Šipak kazališta, *Naličja*, nije nastala ni iz kakva predloška, nego smo je zamislili kao četiri faze kreativnog života pojedinca: od dječje razigranosti kad je kreativnost u potpunosti oslobođena ograničenja, preko osvještavanja postojanja forme i trenutka kada te forma potpuno sputa, do izgubljenosti u dvoličju. Cijeli taj proces kulminira katarzom i uvidanjem kako treba biti uporan i da će

trenutak svi prepoznati. Tada se nametnula veza naše predstave i pjesme Jacquesa Preverta "Da bi se napravio portret ptice". Povajljamo da nas ona nije nadahnula, ali je došla kao prirodan tekst pri kraju procesa rada. U predstavi se o gore navedenom progovaralo kroz četiri lika: glumicu, slikaru, bubnjara i plesačicu.

Predstava započinje prizrom četiri osoba koje su jednake. Stope iza četiri jednakna prozora ciglene zgrade i na prvi pogled se ne razlikuju. Tada se scenografija okreće i iz četiri bezličnih pojedinaca pojavljuju se četiri individue koje progovaraju o fazama svoje kreativnosti. Četiri individue žive zasebno i ne susreću se do trenutka kada ih od sloma izazvanog sumnjom budi iskonski ritam koji pretiču u udaranje zapaljenim bakljama i ples oko "stupa života". Tada se njihove zasebne niti počinju isprepletati. Predstava završava ciklički: na kraju opet vidimo četiri pojedincu iza jednakih prozora, ali ovoga puta ti pojedinci

"prosvjetljeni i zadovoljni" zatvaraju svoje prozore. Predstavu smo sami dramatizirali, sami smo izradivali kostime i scenografiju, osmisili glazbu... Što se financiranja tiče, moramo istaknuti roditelje kao glavne pokrovitelje. Kad je trebalo daske, ajmo tata yugom u Furnir, kad je trebalo izraditi stup koji se neće prevrtati, ajmo dida, lij beton, kad je trebalo napraviti krinolinu, gje čuda, eto, baš je baka ima u ormaru, od nekog davnog maskenbalu joj je..., i tako redom... Predstavu smo izveli na Lidranu i Smotri kazališnih amatera Zagreba, a što nam je bilo posebno draga, i na prvom Fakiju, Festivalu alternativnog kazališnog izričaja.

Imali smo sreću da nas upis na fakultet nije razdvojio i udaljio od naših kazališnih ideja, nego upravo suprotno, približio nas je onome što smo u kazalištu tražili. I tako se naš kreativni proces nastavio sljedećih sedam godina u gotovo istom sastavu. Napustila nas je samo Sonja koja

Sedma uvertira: Brod, Iva Peter-Dragan

je otišla studirati u Rotterdam. Na prvoj godini fakulteta krenuo je proces istraživanja osobe i rada Vincenta van Gogha. Imali smo namjeru napraviti cijelovitu predstavu na tu temu, kad nam se, igrom slučaja, nametnula ideja da tako kompleksan lik i djelo, i njegovu vezu s našim malenkostima, istražimo kroz faze. Kao prvu temu za istraživanje izabrali smo a što drugo nego "Suncokrete". Izveli smo tri uvertire pod nazivom *Suncokreti*. Svaka je slijedila nakon javne izvedbe one prethodne i mijenjala se do treće, kojom smo bili zadovoljni, a činilo nam se da je i publika bila zadovoljna. Sve tri uvertire govorile su o istom: treba se usuditi biti različit i ne dopustiti da te masa povuče. U ovoj predstavi, osim nas troje, nastupilo je i dvoje glazbenika koji su glazbu uživo izvodili na sceni te "masa", naši prijatelji koji su u predstavi sudjelovali iz publike. Ciklus *Suncokreta* je za nas bio važan korak. Tu smo shvatili da nam fizička rampa između izvođača i publike nije draga i zato smo je prvi puta probili. Sve tri predstave započinjale su našim izlaskom iz publike: simbolično i fizičko izdvajanje. Snaga mase, o kojoj smo i govorili, također je bila simbolički naznačena publikom-glumcima, koji su u jednom trenutku na lica stavili bijele, bezizražajne maske i ustali sa svojih sjedišta. Predstava je završavala našim izlaskom iz dvorane, opet kroz publiku, a svatko od nas je nekome iz publike darovao uho. Osluškivanje dojmova publike bilo nam je važno u kreativnom procesu osmišljavanja sljedeće uvertire na istu temu. Ali bili smo svjesni toga da je ono što smo pred publikom pokazivali i za što smo dobili kritike ili pohvale, odnosno bilo kakve povratne informacije, ipak mali uradak, zaokružena cijelina koja se nije dopunjivala ili skrćivala, nego se na istu temu, po sličnoj dramaturškoj liniji i s prethodnim vizualnim identitetom, stvarala posve nova predstava.

S predstavom *Treća uvertira: Suncokreti* prvi put smo nastupili na Smotri kazališnih amatera hrvatske. Nismo te godine osvojili nagradu za najbolju predstavu, ali smo dobili vrlo dobre kritike. Dalibor Foretić je za Novi list napisao da je predstava *Treća uvertira: Suncokreti bombon predstava za kazališne sladokusce*, a Anatolij Kudrjavcev na okruglom je stolu o predstavi rekao da je općenito gledajući dovoljno da predstava "pogodi" jednoga u publici... a mene je pogodila... Negdje s početkom tog projekta

započela je i naša suradnja s Centrom za kulturu i informacije Maksimir koji nas je prigrlio kroz cijeli proces našega kazališnog rada u Šipku.

Cetvrta uvertira nikad nije uprizorena. Vrtjela nam se stalno u mislima nakon ciklusa *Suncokreta*, ali smo onda dobili ideju za sljedeći tematski ciklus koji je jasnije sijao u našim glavama, a taj tematski ciklus, od pete do sedme uvertire, bio je *Brod*.

Peta uvertira: Brod izveli smo samo jednom, na Festivalu autorskog pozorišta u Mostaru 1999. godine, a ona je značajna jer smo tu opet eksperimentalirali odnosom s publikom. Naime, predstava je trebala trajati dok posljednja osoba iz publike ne odluči otići, a mi smo nanovo izvodili istu dvadesetominutnu sekvencu. Jedina promjena iz sekvene u sekvencu bila je slika koju smo oslikavali na jedrima. Prvi gledateљi dvoranu su počeli napuštati nakon otprilike četiri sekvene, a cijela stvar nije završila kako smo mislili, odnosno nisu svi gledateљi otisli iz dvorane, nego se nekoliko onih upornih, nakon otprilike desete sekvence, popelo na pozornicu i dalje s nama izveli ono što su već upamtili od prije.

Sestu uvertiru: Brod drastično smo skrtili, a u ciklusu *Broda*, ustvari možda i u našem cijelokupnom opusu, najvažnija je *Sedma uvertira: Brod*. Ta nas je predstava najviše obilježila. Tema ciklusa *Brod* bila je moć prevladavanja umjetničke krize. *Sedma uvertira* bila je dramaturški jednostavnija: trojica mornara brišu palubu, i to vrlo doslovno čisteci cijeli izvedbeni prostor od početka do kraja mokrim krpama. Kad je prostor počišćen, mornari šarene krpe, kojima su brisali pod, vješaju na jedra da se osuše, uto počinje oluja i mornari pokušavaju spasiti brod zatravajući jedra i učvršćujući jarbole tako da ih vezuju konopima za publiku. Mornari uspijevaju spasiti brod, jedra se opet otvaraju, ali se sad događa obrat, mornari skidaju i jedra i jarbole, pakiraju sve u dvije drvene kutije iz kojih su tijekom oluje vadili konope, jedan od mornara izgovara tek jednu rečenicu te očišćenu scenu napuštaju izlazeći kroz publiku. Cijela je predstava bila popraćena većinom autorskom glazbom i vizualno je bila vrlo čista. Nerijetko se dogadalo da nas netko nakon predstave pita za točno objašnjenje. Zazirali smo od toga da nekom verbalno objašnjavamo svoju poruku. Činilo nam se da je ona vrlo jasna svakoj osobi koja je želi osjetiti i da je svejedno

drukčija od osobe do osobe. Naš je *Brod* te godine na 40. jubilarnom Festivalu kazališnih amatera Hrvatske osvojio nagradu za najbolju predstavu u cjelini, a nakon toga je oplovio Hrvatsku i svijet. Igrali smo na studentskim festivalima i festivalima autorske poetike u Tunisu, Sloveniji, Litvi, Rumunjskoj, Norveškoj, BiH, Iranu, Kanadi i Tanzaniji. Predstava je gotovo bez teksta tako da smo je bez problema mogli izvoditi pred internacionalnom publikom. Posljednju rečenicu izveli bismo na lokalnom jeziku ili na engleskom.

Izdvojila bih dva zanimljiva gostovanja. Za izvedbe predstave u Teheranu morali smo dobiti odobrenje policije za čudoredje. Oni su nam rekli da predstavu možemo igrati pod uvjetom da ja i na izvedbi nosim maramu oko glave, što je tamo obvezno za sve žene, te da izbacim scenu kojoj sjedam jednog mornaru na ramena kako bih visoko objesila krpnu. Naime, zabranjeno je da se muškarci i žene javno dodiruju, ma kakva priroda dodira bila. Tada je brod tijekom oluje bio zavezan za muškarce jer su žene sjedile na balkonu, strogo odvojene. "Hale kešti male šomast, badbanhara bekešid", otprilike je glasila rečenica na perzijskom. Posljednja naša izvedba predstave *Sedma uvertira: Brod* bila je 2005. godine u Bagamoyu, studentskom gradu u Tanzaniji. U Bagamoyu je smješten Bagamoyo Colledge of Arts koji od svojih početaka svake godine organizira Bagamoyo Arts Festival. Tada smo prvi puta izvodili pred iznimno brojnom publikom. Predstavu je pogledalo oko dvije tisuće ljudi, a mi smo svoju rečenicu izgovorili na svahiliju (vidi naslov) i time oduševili publiku. Nakon ovog je festivala nekako i završilo naše grupno djelovanje, ali spomenula bih još dva tematska ciklusa uvertira koje su nastale između 2000. i 2002. godine. To su bile *Osmu uvertira: Plam i Devetu uvertira: Plam* koja je tematizirala ljubav, te *Desetu uvertira: Ptica*, koja je povezala, barem u mojoj glavi, Vincenta van Gogha i Prevertovu pjesmu "Da bi se napravio portret ptice", a tematizirala je činjenicu da je biti shvaćen ipak nešto što te ispunja, bilo to odmah ili „čekati ako je potrebno godinama da ptica uđe u kavez“.

U svakom je slučaju razdoblje Šipka trajno obilježilo naše živote, vjetar je naša jedra usmjero na različite strane, ali nas još uvijek obasjava isto zvjezdano nebo!

P. S. Brod je sada tvoj, načini mu jedra!

Sedma uvertira: Brod